

Духоўную спадчыну беларусаў цэняць у свеце

27-29 траўня ў Менску праходзіў VI Міжнародны кангрэс беларусістаў. Такія форумы ладзяцца раз на чатыры гады, вырашаюцца на іх навуковыя, арганізатыўныя і статутныя праблемы.

Міжнародная асацыяцыя беларусістаў была ўтвораная ў траўні 1991 года. Яна аб'ядноўвае 600 сяброў, у тым ліку больш за 200 - з 23-х замежных краінаў. Ганаровы старшыня Міжнароднай асацыяцыі беларусістаў - доктар філалагічных навук, прафесар Адам Мальдзіс.

беларускага народа разам з намі, прадстаўнікамі рэспублікі Беларусь, - адначыў сябар аргкамітэта кангрэса Міхаіл Касцюк, старшыня МАБ. - Мы ўдзячныя Нацыянальнай Акадэміі навук, у чых памяшканнях адбываецца кангрэс, міністэрствам культуры і замежных спраў. Разам з Таварыстам беларускай мовы, Беларускай фондам культуры і іншымі грамадскімі арганізацыямі мы прапагандуем ў Рэспубліцы Беларусь і за яе межамі беларускую культуру і ўсю духоўную спадчыну, зда-

рыкаў, філолагаў, краязнаўцаў, журналістаў і студэнтаў, прыхільнікаў беларушчыны, якія наведваюць семінары, моўныя курсы, ладзіць творчыя сустрэчы, выдаюць кнігі і дзве рэспубліканскія газеты "Наша слова" і "Новы час". Але выклікае занепакоенасць змяшэнне ў краіне колькасці беларускамоўных школ, адсутнасць Нацыянальнага ўніверсітэта. Старшыня ТБМ пажадаў удзельнікам поспехаў у дзейнасці кангрэсу.

Чарговы навуковы форум сабраў вядучых лінгвістаў з розных краін. У Менск прыехалі прафесар Гумбрэйт Колер і Герд Генцэль з Альдэбургскага ўніверсітэта, Багуміл Астроўскі з Польскай акадэміі навук, Рышард Радзік з Люблінскага ўніверсітэта, Андрэас Золтан з Венгрыі, Джым Дынлі, прадстаўнік Скрынаўскай бібліятэкі ў Лондане і Арнольд Макмілін з Лонданскага ўніверсітэта. З дакладамі выступілі беларускія навукоўцы: Аляксандр Бразгуноў з Нацыянальнай акадэміі навук, Сяргей Запрудскі і Павел Навуменка з БДУ, і іншыя.

Шмат навуковых і грамадска-культурных сюжэтаў было разгледжана на двух пленарных пасяджэннях і ў працы тэматычных блокаў. Абяраўваліся тэмы: "Беларуская літаратурная гісторыя сёння. Праблемы і перспектывы", "Гісторыя мовы: беларусістыка - украіністыка", "Беларускае - іншанацыянальнае культурнае ўзаемадзеянне", "Беларуская мова як замежная", "Нацыянальная самасвядомасць і мастацкая літаратура". На працягу двух дзён дзейнічаў круглы стол "Францішак Скарына і яго час".

На кангрэсе ў цэнтры ўвагі былі пытанні нацыянальнай самасвядомасці і самаідэнтыфікацыі беларусаў. Змястоўнай была дыскусія аб рэлігійным складніку тоеснасці беларусаў. Выступілі падкрэслілі ролю Каталіцкага касцёла на Беларусі і цэркваў хрысціян веры евангельскай у выхаванні хрысціянскіх каштоўнасцяў у звязку з прыхільнасцю да беларускай мовы.

На заключным пленарным паседжанні з грунтоўным навуковым і моцным эмацыйным дакладам "Беларускасць як модус фармавання патрыятычнай свядомасці ў айчынным гістарычна-культурным дыскурсе" выступіла Жанна Некрашэвіч-Кароткая з БДУ. Праграма кангрэсу была цікавая і насычаная.

У ёй узяло ўдзел шмат маладых даследчыкаў: Андрэас Унучак з БДУ, Тацыяна Касатая з Гародні, Томаш Настульчык з Кракава і іншыя.

Эла Оліна.

Фота аўтара.

На здымках: 1. Удзельнікі VI Міжнароднага кангрэсу беларусістаў.

Даследчыкі беларушчыны падзяліліся здабыткамі

27-29 траўня ў Менску праходзіў VI Міжнародны кангрэс беларусістаў, на які прыехалі больш за 130 навукоўцаў з Польшчы, Нямеччыны, Вялікай Брытаніі, Вугоршчыны, Літвы, Украіны, Расіі, Беларусі. Сёлетні кангрэс прайшоў пад знакам Францішка Скарыны - у 2017 годзе будзе адзначацца 500-годдзе выхаду Бібліі, якую беларускі першадрукар пераклаў на мову, набліжаную да мовы старабеларускага пісьменства, пракаментаваную і надрукаваную ў Празе.

Падчас кангрэсу адбываўся круглы стол, на якім абмяркоўваўся шырокі спектр пытанняў пра скарыназнаўства. Пра гэтую падзею распавёў старшыня Аргкамітэта кангрэсу прафесар Вячаслаў Пятровіч Рагойша.

- Аляксандр Суша, супрацоўнік Нацыянальнай бібліятэкі Беларусі прадстаўляў 5 тамоў Скарынаўскай Бібліі з 21-го, які выйшлі з друку. Да 2017 года будуць выдадзены ўсе кнігі асобна. Навуковы супрацоўнік Нацыянальнай акадэміі навук Аляксандр Бразгуноў прымае ўдзел у падрыхтоўцы гэтага выдання. Ён спыніўся на некаторых тэксталагічных праблемах, якія ён разв'язваў. У прыватнасці, ён перакладае тэксты Ф. Скарыны на сучасную беларускую, рускую і

Георгій Галенчанка, наш гісторык, які займаецца старажытнасцю, беларускім кнігадрукаваннем XVI-XVIII стагоддзя. Ён паказаў праблемы, звязаныя з біяграфіяй Скарыны: мы дакладна не ведаем дату нараджэння асветніка, не ведаем, дзе знаходзіцца яго магіла. Гэтыя праблемы давядзецца разв'язваць маладым даследчыкам, ведаць мовы, ездзіць па свеце, звяртацца ў Ватыкан.

З дакладамі выступілі вядомыя славяназнаўцы Юры Лабінцаў і Ларыса Шчавінская з Расійскай акадэміі навук, славісты, якія займаюцца беларускай праблематykай. Яны распавялі пра ўклад Джона Сіменса (1915-2005) у апісанне і даследаванне беларускіх кніг, у тым ліку кніг Францішка Скарыны.

- Вы былі з самага пачатку сярод заснавальнікаў Міжнароднай асацыяцыі беларусістаў?

англійскую мову. Джым Дынлі з Вялікабрытаніі распавёў пра лёс Скарынаўскай бібліятэкі ў Лондане пасля смерці айца Аляксандра Надсана. Пайшлі чуткі пра тое, што яна можа перастаць існаваць. Але паводле англійскага закона яна не можа зачыніцца, паколькі ёй кіруе апякунская рада. Апякунская рада будзе шукаць сродкі на рамонт і аднаўленне бібліятэкі. Сябры рады дзяжураць у будынку бібліятэкі па 4 гадзіны. У Лондане працуе надзельная школка для дзяцей. Сам Джым Дынлі жанаты на беларуску, выпускніца філфака, у іх тры дачкі. Так што новыя чытачы заўсёды будуць у бібліятэцы.

Выступаў таксама і

таньня мовы і аб змене сімволікі. Многія беларусісты былі азмочаны вынікамі рэферэндуму. Але справа беларусказнаўства працягваецца. Справа развіваецца, а гэта значыць, што ў свеце даведваюцца пра Беларусь, пра яе гісторыю, мову, культуру. Ёсць кафедры беларусістыкі ў Польшчы, Славакіі, там вучаюць беларускую мову як спецыяльнасць. Ёсць і маладыя сілы, якія будуць працягваць тое, што запалілі мы.

- Вячаслаў Пятровіч, Вы вельмі даўно працуеце ў БДУ, выкладаеце студэнтам філолагам і журналістам, выдаеце даведнікі, падручнікі.

- З Беларускай дзяржаўнай універсітэтам я звязаны з 1958 года. Я паступіў у аспірантуру, але вучоба была перапынена службай у войску, служыў у роце гранатамётчыкам. Потым вярнуўся ва ўніверсітэт, з 1967 года выкладаў гісторыю беларускай літаратуры, метадyкy, фальклор, тэорыю літаратуры. У 1968 годзе я стаў кандыдатам навук. З 1994 года, вось ужо 21 год, я загадваю кафедрай тэорыі літаратуры на філфаку БДУ. Усе члены маёй кафедры працуюць актыўна, пішуць, выдаюць кнігі, гадуюць маладое пакаленне.

- Вы, напэўна, сябруеце асабіста з даследчыкамі з розных краін?

- Мы сустракаемся на канферэнцыях, абменьваемся кніжкамi. І ў гэты раз сустрапіся і абняліся. Джым Дынлі прыязджаў да нас з 90-тых гадоў. Айцец Аляксандар Надсан бываў неаднаразова на Кулаўскай чытаньнях, таксама і Вітаўт Кіпель з ЗША. Мы абменьваемся паштоўкамі і тэлефанаваньнямі.

Гутарыла Эла Дзвінская, фота аўтара.

На здымку:

1. Прафесар Вячаслаў Рагойша, Аляксандр Суша, Юры Лабінцаў і Ларыса Шчавінская. 2. Паседжанне адной з секцый у музеі.

Грамадская арганізацыя падтрымлівае кантакты і сувязі з беларусістамі, абменьваецца з імі інфармацыяй, кнігамі, мае базу дадзеных па беларусістыцы і пра беларусістаў свету. Асацыяцыя бярэ ўдзел у арганізацыі і правядзенні "круглых сталаў", выдае інфармацыйна-аналітычны і культуралагічны бюлетэнь "Кантакты і дыялогі", зборнік "Беларусіка - Albaruthenica".

VI Міжнародны кангрэс пачаўся з вітаньняў яго ўдзельнікаў і гасцей ад імя арганізатараў і прадстаўнікоў Нацыянальнай акадэміі навук, Міністэрства культуры і Міністэрства адукацыі.

- Мы цэпла вітаем замежных калег, чымі намаганьнямі распрацоўваюцца і прагандуюцца духоўныя здабыткі

3 выступу старшыні ТБМ Алега Трусава на VI кангрэсе беларусістаў

(Заканчэнне. Пачатак на ст. 1.)

Шаноўныя сябры!

Мы вельмі рады, што вас зацікавіла наша беларуская мова, карэнні якой сягаюць у другое тысячагоддзе да н. э. Не выпадкова яна захавала некаторыя прыкметы старажытнага санскрыту, найперш слова **веды**. І пакуль вы збіраеце веды пра Беларусь, яе культуру і мову, яна застаецца на мапе Еўропы і свету як незалежная дзяржава.

Беларуская мова зазнала ў розныя перыяды свайго існавання як перамогі, так і паразы. У 14-16 стст. назіраўся яе росквіт як дзяржаўнай мовы ВКЛ і мовы міжнацыянальных зносін усёй Цэнтральнай і Усходняй Еўропы. Аднак пасля стварэння Рэчы Паспалітай пачалася шматгадовая паланізацыя, якая прывяла да таго, што з 1697 года дзяржаўнай мовай у ВКЛ стала польская. Пасля падзелу Рэчы Паспалітай у канцы 18 і асабліва ў пачатку 19 ст. з дапамогай рускіх уладаў паланізацыя пачала

праяўляцца яшчэ больш. Бо ўся сістэма адукацыі на Беларусі, пачынаючы з Віленскага ўніверсітэта, вялася на польскай мове.

Пасля паўстання 1863-1864 гг. надыйшла пара татальнай русіфікацыі, што доўжылася да рэвалюцыі 1905 г. Тым не менш у гэтых надзвычай неспрыяльных умовах беларуская мова не загінула, але развілася, неўзабаве стала мовай навучання і набыла статус сучаснай літаратурнай мовы. У мінулым 20 ст. назіраліся дзве хвалі нацыянальнага адраджэння, калі беларуская мова атрымала статус дзяржаўнай. Гэта 20-я і 90-я гады мінулага стагоддзя.

Аднак 20 гадоў назад адбыўся сумнавядомы рэфрэндум, на якім 52% грамадзян Беларусі прагаласавалі за роўны статус беларускай і рускай моў, якія пасля гэтага былі абвешчаны дзяржаўнымі. І зараз праз 20 гадоў вы можаце спытаць у беларускіх уладаў, дзе тая гарантаная роўнасць, за якую выказаўся талерантны беларускі народ. Колькі мы

маем беларускамоўных школ у вялікіх беларускіх гарадах, і колькі беларускіх універсітэтаў працуюць на дзяржаўнай беларускай мове? Пры гэтым хачу паведаміць, што 80% грамадзян Беларусі з'яўляюцца беларусамі паводле апошняга перапісу.

І тым не менш, наша справа развіваецца вельмі актыўна. Зараз фармуецца мадэрная гарадская беларуская нацыя, у якой беларуская мова становіцца прэстыжнай, найперш сярод моладзі. Пра гэта сведчаць шматлікія моўныя курсы, два варыянты Вікіпедыі (на наркамаўцы і тарашкевіцы), актыўная дзейнасць беларускіх пісьменнікаў і грамадскіх дзеячаў, а таксама гісторыкаў і краязнаўцаў. Пасля сумнавядомых падзей ва Украіне кансалідацыя беларускай нацыі на глебе нацыянальнай гісторыі, мовы і культуры паскорылася. І ў гэты працэс вы, шаноўнае спадарства, бярыце непасрэды ўдзел.

За гэта вам шчыры дзякуй. Жадаем плёну ў вашай працы.

Беларуская мова ў беларускіх універсітэтах

МІНІСТЭРСТВА АДУКАЦЫІ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ
Дзяржаўная ўстанова вышэйшай прафесійнай адукацыі
"БЕЛАРУСКА-РАСІЙСКІ УНІВЕРСІТЭТ"
(БЕЛАРУСКА-РАСІЙСКІ УНІВЕРСІТЭТ)
пр. Мира, 43, 212000, г. Мінск, Рэспубліка Беларусь
Тэл. (0222) 290100, факс: 225621, 251091
E-mail: bu@foru.moplex.by

МІНІСТЭРСТВО ОБРАЗОВАНИЯ РЕСПУБЛИКИ БЕЛАРУСЬ
ГОСУДАРСТВЕННОЕ УЧРЕЖДЕНИЕ ВЫСШЕГО ПРОФЕССИОНАЛЬНОГО ОБРАЗОВАНИЯ
"БЕЛОРУССКО-РОССИЙСКИЙ УНИВЕРСИТЕТ"
(БЕЛОРУССКО-РОССИЙСКИЙ УНИВЕРСИТЕТ)
пр. Мира, 43, 212000, г. Минск, Республика Беларусь
Тел. (0222) 290100, факс: 225621, 251091
E-mail: bu@foru.moplex.by

10.02.15 № 820/605
На № _____ ад _____

Старшыні ГА "Таварыства беларускай мовы імя Францішка Скарыны"
Трусава А.
220034, г. Мінск,
вул. Румянцава, 13

Паважаны спадар Трусаў!

У адказ на Ваш ліст аб арганізацыі ўсебаковага развіцця і функцыянавання беларускай мовы ў ДУ ВПА "Беларуска-Расійскі ўніверсітэт" накіроўваем наступную інфармацыю.

ДУ ВПА "Беларуска-Расійскі ўніверсітэт" з'яўляецца міждзяржаўнай вышэйшай навучальнай установай Рэспублікі Беларусь і Расійскай Федэрацыі. Ва ўніверсітэце атрымваюць вышэйшую адукацыю грамадзяне Рэспублікі Беларусь, Расійскай Федэрацыі, а таксама каля 300 грамадзян замежных краін: Сірыі, Лівана, Кітая, Тайваня, Туркменістана і інш. У сувязі з гэтым навучанне ў асноўным вядзецца на рускай мове.

Беларуская мова вывучаецца ў рамках дысцыплін "Беларуская мова", "Беларуская мова (прафесійная лексіка)", "Беларуская мова (культура мовы)", замацаваных за кафедрай "Беларуская, руская і замежныя мовы". Беларускую мову вывучаюць студэнты 1 курса дзённага і завочнага аддзяленняў усіх спецыяльнасцяў. Штогод ажыццяўляецца набор абітурыентаў на курсы па падрыхтоўцы да цэнтралізаванага тэсціравання па беларускай мове. Ва ўніверсітэце створаны неабходныя ўмовы для вывучэння беларускай мовы. Маюцца тэхнічныя сродкі навучання (інтэрактыўныя дошкі, камп'ютары), абсталяваны кабінет беларускай мовы. Выкладчыкі кафедры "Беларуская, руская і замежныя мовы" распрацавалі рабочыя праграмы і вучэбна-метадычныя комплексы па дысцыплінах. Бібліятэка мае неабходную вучэбна-метадычную і даведачную літаратуру па беларускай мове. Праводзяцца дадатковыя мерапрыемствы па папулярызацыі і пашырэнні сферы выкарыстання беларускай мовы ў рамках штогадовага "Тыдня моў": алімпіяда па беларускай мове, фотаконкурс "Мая Радзіма - Беларусь", конкурс на лепшае сачыненне "Жыву ў Беларусі і тым ганаруся", чытацкія канферэнцыі і кніжныя выставы, дыспуты, віктарыны, прывесчаны творчасці беларускіх пісьменнікаў.

Акрамя таго, дысцыпліна "Гісторыя Беларусі" выкладаецца на беларускай мове.

Ва ўніверсітэцкай газеце "Паралель" рэгулярна друкуюцца матэрыялы на беларускай мове: № 2 (145) - 25.04.2014 г. "Трасцы табе ў бок, або якія словы па-беларуску ўзгадвалі ў дзень роднай мовы", (артыкул прысвечаны Дню роднай мовы); № 8 (151) - 5.12.2014 г. "Студэнцкі савет вучыў прешакурніка прагнуцца пад абставіны і выразна гаварыць у любых умовах", (артыкул прысвечаны Міжнароднаму дню студэнтаў); № 9 (152) - 29.12.2014 г. "Студэнцкае віншаванне з надыходзячым Новым годам і Калядамі"; № 1 (153) - 16.02.2015 г. "Моладзь - надзея і будучыня Беларусі" (аб выніках Рэспубліканскага маладзёжнага студэнцкага форуму "Моладзь - надзея і будучыня Беларусі"). Студэнтка ўніверсітэта Кісялёва Аліна прыняла ўдзел у Рэспубліканскім конкурсе літаратурнай творчасці "Аўтограф" з творчай студэнцкай працай "Чаму я не размаўляю па-беларуску" і атрымала дыплом другой ступені. Студэнты прымаюць удзел у студэнцкай навукова-тэхнічнай канферэнцыі, якая праводзіцца ва ўніверсітэце (выступленне з дакладамі на беларускай мове).

З мэтай вывучэння гісторыі і культуры Беларусі ва ўніверсітэце арганізуюцца экскурсіі па гістарычных мясцінах краіны.

Рэктар універсітэта І.С. Сазонаў.

Моўная сітуацыя ва Украіне

У форуме беларусістаў удзельнічалі госці з Украіны: Рыгор Піўтарак з Кіева, Віктар Майсіенка з Жытоміра, Мая Гарбузюк са Львова і іншыя. Мы пагутарылі з Віталём Масненкам, выкладчыкам Чаркаскага нацыянальнага ўніверсітэта імя Багдана Хмяльніцкага.

- Якое месца займае ўкраінская мова ў грамадскім жыцці, у сферы адукацыі і культуры?

- Па афіцыйных звестках мы маем 90 адсоткаў школ з украінскай мовай у сферы асветы. Галоўнае, каб школы былі па духу ўкраінскімі. А бывае, што выкладаюць па-ўкраінску, а дзеці выходзяць у калідор і пачынаюць размаўляць парасейску. На захадзе Украіны школы суцэльна ўкраінамоўныя. У Чаркасах з 40 школ 1 расейская. У Чаркаскім нацыянальным універсітэце, дзе я працую, 100 адсоткаў украінскай мовы. Гэты працэс пачаўся з пачатакам незалежнасці, ішоў паступова і зараз набыў завершаную форму. У Харкаўскім універсітэце, дзе я вучыўся, частка выкладання вядзецца па-расейску.

- Якая сітуацыя назіраецца ў дзіцячых садках?

- Садкі суцэльна ўкраінамоўныя. У нашым рэгіёне няма расейскамоўных садкоў.

У грамадскім жыцці склалася новая сітуацыя. У сувязі з падзеямі ў Крыме і на Данбасе пачаў фармавацца яшчэ адзін такі пласт украінскага патрыятызму-расейскамоўны. У цэлым будзе знойдзены моўны кансэнсус. У жніўні 2012 года ў часы кіравання Януко-

віча быў прыняты "Закон аб асновах дзяржаўнай моўнай палітыкі", прапанаваны Калеснічэнкам і Ківалавым. Ён даваў большыя правы рэгіянальным мовам, але пераважна расійскай. У 2014 годзе яго хацелі адразу скасаваць, але стрымаліся, бо гэта выклікала пратэсты органаў самакіравання ў рэгіёнах. Рытуецца новы закон аб мовах, дзе будзе, я спадзяюся, дакладна прапісана адзіная дзяржаўная ўкраінская мова. Будзе развівацца ідэя украінскай дзяржаўнасці.

- Што новага ў сучасным літаратурным працэсе Украіны?

- Маладыя аўтары ўжо становяцца класікамі. Напрыклад, Віктар Небарак са Львова, паэт, празаік, эсэіст, карыстаецца папулярнасцю. Мы маем актыўную сучасную літаратуру з рысамі мадэрну і постмадэрну.

Гутарыла
Эла Дзвінская,
фота аўтара.
На здымку: Віталё Масненка (Украіна).

Чацвёртакласнікі менскай гімназіі прыйшлі на апошні званок у вышыванках

Выпускнікі 4-га класа менскай гімназіі № 23 з беларускай мовай навучання на апошні дзень заняткаў прыйшлі ў вышыванках.

Пасля апошняга звонка іх чакаюць яшчэ экзамены для паступлення ў 5-ты клас.

Еўрапады.

Гадавіна з дня смерці Паэта

30 траўня, у гадавіну па Генадзі Бураўкіну - паэту, грамадскаму дзеячу, класіку беларускай літаратуры, песні на вершы якога ўвайшлі ў залаты фонд нашай культуры - адбылося ўскладанне кветак на ўсходніх могілках у Менску, дзе пахаваны пісьменнік.

Ушанаваць памяць Генадзі Мікалаевіча прыйшлі родныя і блізкія, а таксама сябры і калегі, аднадумцы і пры-

хільнікі яго творчасці. Былі ўскладзеныя кветкі і ад арганізатцыі - ГА "Саюз беларускіх пісьменнікаў" і МГА ЗБС "Бацькаўшчына".

Са словамі-ўспамінамі пра Генадзі Бураўкіна выступілі: старшыня Віцебскай абласной філіі ТБМ Іосіф Навумчык, пісьменнікі Ўладзімір Някляеў, Барыс Пятровіч, Міхась Скобла. Даследчык Сяргей Шапран зачытаў ліст-зварот, перададзены Аляксандрам Фядутам, які, на жаль, не змог асабіста прысутнічаць.

У прамовах прагучалі вершы спадара Генадзі, любімыя яго сябрамі і цытаваныя на памяць, згадвалася літаратурнае пакаленне шасцідзясятнікаў, што зрабіла значны ўнёсак у станаўленне беларускай дзяржаўнасці і нацыянальнай культуры на пачатку 1990-х гадоў. Генадзь Мікалаевіч як адзін з найярчэйшых прадстаўнікоў гэтага пакалення да апошніх дзён свайго жыцця рупіўся пра Беларусь і яе будучыню.

На завяршэнне Юлія Якаўлеўна Бураўкіна падзякавала ўсім тым, хто шануе і памятае Паэта.

Тэкст і фота: ВТ.

* * *

Споўніўся год з дня смерці паэта, грамадскага, культурнага і дзяржаўнага дзеяча Генадзі Бураўкіна. Я ўсёпаглынальна і назаўжды паверыў Настаўніку, якім лічыў і лічу майго былога кіраўніка, яшчэ ў 1986. Набліжалася 19 канферэнцыя КПСС. Сярод іншага на ёй чакалася і згорванне распачатай "перабудовы". Напярэдадні на тагачаснай радыёстанцыі "Беларуская маладзёжная" я зладзіў крупны

стол, у якім упершыню ўзялі ўдзел лідары "Талакі", будучай апазіцыі і нават інструктар Менскага абкама КПБ. Імёны іх сёння вядомы ўсім - не буду пералічваць. Упершыню ж былі ўзнятыя пытанні аб скаванні "кіруючай і накіроўваючай" ролі КПСС, дэмакратызацыі, галаснасці ды дзяржаўнасці (нахабства!) беларускай мовы. У эфіры, каб умясціцца ў "фармаце", усё мусіла праісці цягам двух дзён запар. І калі прагучала першая частка, пачаўся вярхал у вярхах КПБ, дзе праграма-"злачынца" была надрукаваная, казалі, у 100 асобніках. Галоўны рэдактар Жана Літвіна сядзела збялелая паміж выклікамі на "дываны". Можна ўявіць, што і як казалі тагачаснаму кіраўніку Дзяржтэлерадыё Бураўкіну. Але тады яшчэ не навучыліся проста і нахабна здымаць зяўленыя праграмы з эфіру. І непэпулярнае рашэнне ўсклалі на Генадзі Мікалаевіча. Я прарваўся да яго і па-юнацку палка даводзіў мудраму беларусу, што гэта можа быць першай і апошняй спробай публічна выказацца маладзёваму нацыянальнаму руху, які толькі нараджаецца. Што праз якія дні можа ізноў наступіць сталіншчына, і "пытанні" ўжо ніколі не ўздмуцца. Краем вока бачыў, як пашыраюцца зрэнкі суразмоўцы, які раптам вывеў мяне ў "прылазнік" і цвёрда прамовіў: "Дык няхай яны падаюць у суд на Краўчанку!" (тагачаснага галоўнага "душыцеля" "Талакі" з гаркама КПБ). Праграма выйшла ў эфір...

...У дзень гадавіны пахавінаў мы прыехалі на ўсходнія могілкі ўвечары, бадай, апошнімі. Разам з рэжысёрам некалі найпапулярнейшай тэлепраграмы "Крок", апошнімі

гадамі добрым знаёмам Генадзі Мікалаевіча, Уладзімірам Міхарскім. Дарэчы, зрабіў пра яго кіно на "Белсатце". Моўчкі пастаялі ля знаёмага насыпанага капца з мноствам свежых кветак і яшчэ палаючымі свечкамі. Накацілі ўспаміны пра "лепшага" і "стварыўшага нацыянальнае ТБ кіраўніка".

МІХАРСКІ: "Калі Бураўкін, як творца, рабіў стылістычныя, сэнсавыя заўвагі, ніхто з самых упартых тэлевізійшчыкаў не сумняваўся - так і трэба. Такім быў узровень яго нефармальнага аўтарытэту. Шматграннага - і калі ён казаў пра кіно, і пра песні, музыку, драматургію, спектаклі. Між іншым, пры ім было вельмі шмат таленавітых пастановак і тэлеверсій самага папулярнага, што ішло ў тэатрах. Яго і не хапае, як апошняга з самых творчых міністраў."

РР: "Вы шмат год ведалі спадара Генадзі. Якім запойніўся, як асоба?"

МІХАРСКІ: "І мяккім, і суровым. У жыцці ён не быў лагодным ды памяркоўным лірыкам. Таму з падачы Машэрава і стаў вышэйшым - патрабавальным і жорсткім - кіраўніком. Потым, калі год 10 таму мы бліжэй сшыліся, гэта быў вельмі дзуржальны, імпрэтны чалавек."

РР: "У вас у руках апошні паэтычны зборнік Генадзі Мікалаевіча "Нагаварыцца з зоркамі", які разам з ім паклалі ў труну. Кажуць, чаканчы яго выхаду, ён вытрымаў пражыць "лішні" тыдні..."

МІХАРСКІ: "Мушу працываць некалькі радкоў: *Думаў, закіну вершы, засяду за мемуары. Буду для ўсіх развешваць згадкі, сакрэты, мары...*"

РР: "Не спраўдзілася..."

МІХАРСКІ: "Бязмежна шкада, што гэтага "будучага" не прачытаем, не пачуем. А якая ў яго найцікавейшая біяграфія - ад вясковага хлопца да грамадскага дзеяча, паэта, амбасадара Беларусі ў ААН! Дарэчы, казаў, што трохгадовая вандроўка ў Нью-Ёрк каштавала яму звання народнага паэта. Гэтым часам сябру Рыгору Барадзіну, Нілу Гілевічу далі "народных". Бураўкіну - не..."

РР: "Але "народным" ён застаецца ў нашай сьвядомасці на гады і вякі..."

МІХАРСКІ: "Не забудзем, што ён быў выдатным паэтам-песеннікам - узгадаць хоць "Белы снег", "Завіруху", "Мы з табой вечаруем". Ён назаўжды запамінальны, шматгранны. І не сядзе вобраз Бураўкіна з нашага зямнога жыцця..."

Віталь Сямашка, Беларускае Радыё Рацыя.

НА СВЕТЛУЮ ЗГАДКУ

Вясна дае надзею, наталяе цяплом і святлом душу і сэрца, абуджае ў чалавеку Чалавека...

У сакавіку 16-га дня 1927 года ў в. Ставы (на той час Высокаўскага, а сёння Камянецкага раёна Берасцейскай вобласці) дзявчатым дзіцём у вялікай і дружнай сям'і Сахарукоў прыйшла на свет дзяўчынка, якую ўганаравалі імем Марыя.

У красавіку 20-га дня 2015 года Марыя Пракопаўна Лукашук (па мужу) пакінула гэты свет, асіраціла сябрыну паплечнікаў і аднадумцаў.

Травень месяц апошнімі днямі ўзнёс светлую душу спадарыні Марыі ў адвечны вы-Рай.

Амаль 40 гадоў працавала Марыя Пракопаўна ў Берасцейскім дзяржаўным інстытуце-ўніверсітэце імя А.С. Пушкіна, прайшоўшы шлях ад асістэнта да загадчыка кафедры. У свой час закончыла Берасцейскае педагагічнае вучылішча (1948), Берасцейскі дзяржаўны педагагічны інстытут імя А.С. Пушкіна (1960).

Шчыравала з дзецьмі як настаўніца пачатковых класаў, настаўніца беларускай мовы ў сярэдняй школе № 9 г. Берасця (1948-1951), беларускай і рускай мовы і літаратуры ў Берасцейскім раёне (1952-1962). А з 1962 года прыйшла на працу ў Берасцейскі дзяржаўны педагагічны інстытут імя А.С. Пушкіна (цяпер БрДУ імя А.С. Пушкіна) асістэнтам (1962-1965). Па заканчэнні аспірантуры і паспяхова абароны дысертацыі "Адпрыметніцкая назоўнікі ў сучаснай беларускай мове" - кандыдат філалагічных навук (1973). І

пайшла па жыцці з родным словам у сэрцы - старшы выкладчык (1965-1975), дацэнт кафедры педагогікі і метадыкі пачатковага навучання (1975-1976), загадчык кафедры беларускай мовы (1976-1981), дацэнт кафедры педагогікі і метадыкі пачатковага навучання (1981-1984), загадчык кафедры беларускай мовы (1984-1990), дацэнт кафедры беларускай і рускай мовы і літаратуры ў Берасцейскай мовазнаўства (1995-2001).

Спадарыня Марыя згадвала, што настаўніцай яна пачала працаваць 16-цігадовым дзяўчом яшчэ ў час акупацыі, з 1943 года, навучаючы вясковых дзетак пісьму і чытанню ў адкрытай немцамі школе (была прызначана дырэктаркай), за што ёй быў вынесены суровы па ваенным часе прысуд - ад выканання прысуду ўратавала выпадковасць.

Дзясяткі грунтоўных навуковых і навукова-практычных апублікаваных матэрыялаў па сучаснай беларускай мове, па метадыцы выкладання роднай мовы дапамагалі і дапамагаюць настаўнікам-сучаснікам глыбей асэнсаваць сутнасць роднага слова, род-

най мовы. Марыя Пракопаўна заўсёды аддавала ўсе свае сілы, веды і багаты жыццёвы вопыт выхаванню студэнтскай моладзі. Яе адрознівалі высокая працаздольнасць, прычыновая грамадзянская пазіцыя, багатыя душэўныя якасці.

"Наша слова" з першых выпускаў - адно з самых дарагіх выданняў для Марыі Пракопаўны. Колькі і як магла падтрымлівала і прапагандавала, заўсёды мела з сабой як самае неабходнае, зачытвала і цытавала студэнтам, калегам, сябрам.

Чалавек творчага палёту, Марыя Пракопаўна ў жыцці была абаяльнай, мудрай, тактоўнай жанчынай. Яе абаяльнасць, дабрыва заўсёды знаходзілі ўдзячныя ваджук у сэрцах студэнтаў і калег. Гэта быў не проста выкладчык, гэта быў сапраўдны чалавек, спагадлівы і чулы.

Марыя Пракопаўна была адной з тых, каго заўсёды будзе не хапаць калегам, сябрам, усім, хто яе ведаў. Ад імя сяброў-паплечнікаў і аднадумцаў - **Мікола Аляхновіч, кандыдат філалагічных навук.**

пайшла па жыцці з родным словам у сэрцы - старшы выкладчык (1965-1975), дацэнт кафедры педагогікі і метадыкі пачатковага навучання (1975-1976), загадчык кафедры беларускай мовы (1976-1981), дацэнт кафедры педагогікі і метадыкі пачатковага навучання (1981-1984), загадчык кафедры беларускай мовы (1984-1990), дацэнт кафедры беларускай і рускай мовы і літаратуры ў Берасцейскай мовазнаўства (1995-2001).

Спадарыня Марыя згадвала, што настаўніцай яна пачала працаваць 16-цігадовым дзяўчом яшчэ ў час акупацыі, з 1943 года, навучаючы вясковых дзетак пісьму і чытанню ў адкрытай немцамі школе (была прызначана дырэктаркай), за што ёй быў вынесены суровы па ваенным часе прысуд - ад выканання прысуду ўратавала выпадковасць.

Дзясяткі грунтоўных навуковых і навукова-практычных апублікаваных матэрыялаў па сучаснай беларускай мове, па метадыцы выкладання роднай мовы дапамагалі і дапамагаюць настаўнікам-сучаснікам глыбей асэнсаваць сутнасць роднага слова, род-

Подых Люблінскай уніі

З вялікай цікавасцю прачытаў артыкул Алега Труцева "Лёс беларускай мовы пасля Люблінскай уніі" ў нядаўнім нумары газеты. Таму, у сваю чаргу, таксама хочацца нагадаць чытачам, што адчуць подых Люблінскай уніі мне давялося ў 2007 годзе, калі фундацыя "Panad granicami" запрасіла мяне ў горад Люблін на сустрэчу пад назвай "Demokracja na Wschodzie".

Мерапрыемства праходзіла ў будынку старажытнага кляштара каталіцкага ордэна Дамініканаў. Маняхі-дамінікане сардэчна сустрэлі мяне, пачаставалі і пасялілі ў гасцявым пакоі кляштара. Першую ноч, знаходзячыся пад старажытнымі скляпенямі, я доўга не мог заснуць. У сьвядомасці мроіліся неверагодныя падзеі, якія тут нібыта павінны былі адбывацца ў мінулым.

На другі дзень мясцовы святар Іосіф Клімурчык, які апекаваў мяне пад час знаходжання ў Любліне, распавядаў пра гісторыю старажытнай базылікі і кляштара, якая пачалася яшчэ ў 1342 годзе. Памаліўшыся да Усемагутнага Бога і аглядзеўшы прыгажосць касцёла, святар павёў мяне складанымі пераходамі, і мы не-

заўбаве апынуліся ў даволі прасторным памяшканні. Айцец Іосіф паведаміў, што гэта "Зала Люблінскай уніі", дзе ў 1569 годзе праходзіла пасяджэнне паслоў дзвюх дзяржаў і была абвешчана "Люблінская унія". Далей суразмоўца распавядаў, што доўгі час гістарычнае месца было ў зняўдзяльным стане і ніяк не выкарыстоўвалася. Але, дзякуй Богу, рэстаўрацыйныя работы скончыліся, і запланаваная на сёння сустрэча будзе першым мерапрыемствам у адноўленым памяшканні.

Сваё паведамленне на згаданай сустрэчы я рабіў па па-беларуску. Потым пераклад на польскую мову добрачытліва выконвала пані Моніка Вячлаўская, выкладчыца беларускай мовы і літаратуры з Люблінскага ўніверсітэта імя Марыі Кюры-Складоўскай.

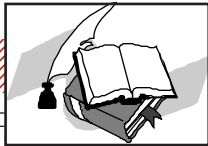
Як і заўсёды, мерапрыемства скончылася шматлікімі пытаннямі, прапановамі і разнастайнымі думкамі. Але сярод усяго пачутага мяне найбольш кранула меркаванне аднаго з удзельнікаў сустрэчы: "Напэўна сёння ўпершыню з часоў Люблінскай уніі ў гэтым зале зноў прагучала беларуская мова".

З некалькі дзён у Любліне я наведаў шмат разнастайных памятных мясцін, выдатных музеяў, цудоўныя помнікі старажытнай архітэктуры. І дзе б я не знаходзіўся, ці ў сярэвечным замку, ці ў слаўным Каталіцкім ўніверсітэце, або проста шацэруючы вузкімі вулачкамі "Starego Miasta", думка пра мінулыя гістарычныя падзеі з удзелам прадстаўнікоў беларускіх зямель ніколі не пакідала мяне.

Прышоў час развітання з Люблінам і асяродкам айцоў-дамініканаў, старадаўнім духоўным кутком, які гістарычна яднае беларусаў і палякаў. З 1569 года і да гэтага часу айцы-дамінікане беражна захоўваюць найкаштоўнейшую сваю рэліквію - "Крыж Люблінскай уніі", які і была дабраслаўлена тая падзея. Безумоўна, пад час гістарычнай падзеі, свае малітвы да крыжа скіроўвалі і беларусы-ліцвіны з надзеяй аб лепшай долі для сваёй дзяржавы. І вельмі хочацца спадзявацца, што і надалей беларусы будуць узносіць малітвы да "Крыжа Люблінскай уніі", як агульнай Святой рэліквіі.

Алесь Грудзіна, г. Шклоў.

Алесь Грудзіна, г. Шклоў.

Аляксею Каралю - 70

3 інтэрвію карэспандэнту Радыё Свабода

У дзень свайго 70-годдзя галоўны рэдактар газеты "Новы час", папличнік Генадзь Карпенкі, палітык, журналіст і гісторык Аляксей Кароль распавёў Свабодзе пра "самы цікавы перыяд свайго жыцця" - 90-я гады, калі Беларусь дамаглася незалежнасці, а пасля страціла амаль усе набытыя нацыянальнага Адраджэння.

- Снадар Аляксей, вы нарадзіліся ў мястэчку Копысь Ашанскага раёна, там жа, дзе і Аляксандр Лукашэнка. Ці ёсць нейкія дзіцячыя ўспаміны, якія звязваюць вас і будучага прэзідэнта?

- У Копысі я знаходзіўся толькі першы год свайго жыцця. Нарадзіўся я там з той прычыны, што калі пачалася вайна, мая маці ўцякла тудам з Беластока ў Копысь, дзе жыў яе бацька. А бацька мой удзельнічаў у аперацыі "Баграціён", вызваляў Беларусь, атрымаў адпачынак і прыехаў у Копысь з-пад Кенігсберга. Вось так і атрымаўся я. У 1946 годзе бацька мой вярнуўся з фронту, і жыццё пайшло па-іншаму - мы жылі ў Касцюковічах, да сёмага класа я хадзіў у школу ў Смаргоні, дзе бацька ўзначальваў райвыканкам, затым - у Маладзечне, а самастойнае жыццё ўжо праходзіла ў Менску.

- Ваш бацька быў партыйным сакратаром. Як ён ставіўся да вашых незалежніцкіх поглядаў?

- У мяне з ім складваліся цудоўныя адносіны. Справа ў тым, што ў 1937 годзе ён ледзь не быў рэпрэсаваны на апошняй стадыі. Я нават знайшоў дакументы ў архіве, якія сведчаць пра тое, якія яму далі вымовы ў часы рэпрэсіяў, за што выключалі з партыі. Апошняя стадыя была б Калыма, але ў 1938 годзе, калі сістэма пераступала з нагі на нагу, калі замест Яжова прыйшоў Берыя, была частковая рэабілітацыя, што і выратавала бацьку ад высылкі. Ён пайшоў на фронт добраахвотнікам, прайшоў усю вайну на перадавой. Таму маё выхаванне не было ў дагматах. Калі ішла перабудова, я пятаў у бацькі, ці адчуваў ён і яго папличнікі ў 30-я гады, што нешта не так. Ён адказваў, што так, адчувалі, асабліва, калі папрыяці ішлі баржы з зэкамі, якія вывозілі ў высылку нявінных людзей.

- То ваша вальнадумства магло праявіцца ўжо ў вельмі маладым узросце?

- Так. Першы такі выпадак быў у першым класе. Я напісаў слова "Сталін" з малой літары і атрымаў за гэта "кол". Бацькоў нават выклікалі ў школу. Правялі гутарку, даводзілі нешта. Быў шум вакол мяне, але ніякіх сур'ёзных наступстваў ні для мяне, ні для бацькі не было - ішоў 1954 год.

- Вы кандыдат гістарычных навук і аўтар трох кніг і манаграфіяў: пра Першую расейскую рэвалюцыю 1905-1907 гадоў, пра Другі з'езд РСДРП і пра Усевалада Ігнатоеўскага. Адну з іх вы пісалі над доктарскую дысертацыю. Чаму не абараніліся?

- Таму што пачалася перабудова, і я пайшоў у палітыку, кіруючыся тым, што я

цікавай рабіць, чым апісваць. А там ужо ўсё абрынулася - і вучоныя саветы, і ўсё іншае, таму мяне гэта ўжо не цікавіла. Вучоныя ступені важныя ў навучы тады, калі ты ёй непасрэдна займаешся ці калі жывеш у гэтай установе. А калі ўжо рынуліся мы ўсё ў палітыку, натхнёныя перспектывай дэмакратызацыі, гэта быў, па сутнасці, парыв, які ахапіў на той час працэнтаў на 70 усе навуковыя колы. Іншая справа, што пасля таго, як пачаўся адкат, бальшыня вярнулася на ранейшыя месцы, але частка засталася актыўнымі праціўнікамі аўтарытарнага рэжыму.

- Вы ў дэмакратычным руху з першых гадоў аднаўлення Незалежнасці. Але гэты час быў нядоўгі. На ваш погляд - якая падзея зрабілася тым самым "пунктам невяртання", пасля якога дэмакратычныя сілы ўжо не маглі кардынальна паўплываць на сітуацыю? Забарона рэфэрэндуму ў 1992-м? Прэзідэнцкія выбары 1994-га? Нешта яшчэ?

- Не, гэты момант быў пазней. І дакладна, на мой погляд, яго вызначыў Генадзь Карпенка, калі ў 1999 годзе мы былі з ім у Празе. Тады ён вяртаўся для сябе балючае пытанне - ісіці на віртуальныя прэзідэнцкія выбары 1999 года ці пакінуць сябе для ўдзелу ў сапраўдных выбарах 2001 года. Ён вельмі напружана пра гэта думаў, мы размаўлялі ўсю ноч, едучы ў адным купе. І сказаў ён такую фразу: "Выбары 2001 года яшчэ рэальна выйграць, потым сістэма ўмацуецца настолькі, што будзе бессэнсоўна нешта рабіць". Я пагаджаюся з Карпенкам - на выбарах 2001 года яшчэ быў шанец для дэмакратычных сілаў, гэты і быў "пункт невяртання". Мая ацэнка - на тых выбарах ён мог бы стаць адзіным кандыдатам ад апазіцыі, бо ўсе полюсы дэмакратыі яго б успрынялі і прынялі. Ну, і вядома, што Генадзь Карпенка да тых выбараў не дажыў...

- Вы казалі, што пункт невяртання - 2001 год. Разам з тым менавіта рэфэрэндум 1995 году часта называюць смяротным ударам па апошняй хвалі нацыянальнага Адраджэння. Як вы думаеце - ці рэальна тады было яго пазбеснуць, прадухіліць? Што павінны былі зрабіць дэмакратычныя сілы, каб атрымаць іншы вынік? І ці ўвогуле такі іншы вынік быў магчымы?

- Я згодны з тым, што гэта быў смяротны ўдар па нацыянальным Адраджэнні. Ці была дэмакратычная альтэрнатыва - пра гэта ідзе спрэчка да гэтага часу. Мой адказ - была,

калі б не было шэрагу памылак, якія былі зроблены яшчэ да гэтага рэфэрэндуму. Трэба было прыняць больш істотны закон аб партыях. Калі ў 1995 годзе ўлада была ў руках Лукашэнкі, было цяжка супрацьстаяць. Таксама ў 1995-м нават сярод дэмакратычных сілаў не было агульнага плану дзеянняў. Шэраг гэтых памылак аб'яднаўся ў ланцужок і вызначыў вынік рэфэрэндуму. Я думаю, што яшчэ раней памылкай было тое, што апазіцыя пагадзілася на ўвядзенне пасады прэзідэнта (пры прыняцці Канстытуцыі 1994 года дэпутаты апазіцыі БНФ галасавалі супраць. - Рэд.). Калі трэба сказаць двума словамі, то я скажу наступнае - адкат адбыўся праз слабасць нацыянальнай эліты, менавіта яе няспеласць не дазволіла нам выйсці на свайго Гаўла, а прывяла да зусім іншай фігуры.

- Як палітолаг ці дапускаеце вы даследаванні кніжкі "што было б, калі б..." - або гэта бессэнсоўна і гісторыя сапраўды не мае ўмоўнага ладу?

- На жаль, гісторыя сапраўды не мае ўмоўнага ладу. Але як адзін са спосабаў вывучэння мінулага з фармуляваннем лініі сваіх паводзінаў у сучасным - гэта цудоўны метада. Іншая справа, што часамі не хочацца адказваць на такія пытанні, бо ў іх закладзенае ўказанне на пэўныя памылкі. Але як аналіз, як спосаб ацаніць тую сітуацыю гэта цалкам мае права на існаванне. Тым больш, калі ўзяць нашу сітуацыю з 20-гадовым адкатам ад дэмакратыі, то зразумела, што далёка не ўсе памылкі асэнсаваныя аналітыкамі і палітыкамі. Ёсць мемуары - і гэта цудоўная дапамога. Але аналітычная праца, манаграфія, доктарскія дысертацыі пра гэты перыяд - яны яшчэ наперадзе.

- Цяпер вы журналіст і рэдактар. Раней узначальвалі газету "Згода", цяпер - "Новы час". Падзяліцеся рэцэптам выжывання незалежнага выдання ў залежным і недэмакратычным асяроддзі.

- Ідэал аўтарытарнага і таталітарнага рэжымаў - адсутнасць любой альтэрнатыўнай апазіцыйнай прэсы. На сучасным этапе такі ідэал аказаўся не пад сілу аўтарытарнаму рэжыму ў Беларусі. Таму праводзіцца іншая палітыка - трымаць незалежныя СМІ ў звужаным да нельга варыянце, у гэта. Гэта дае магчымасць апазіцыйным незалежным сілам выдаваць СМІ, якія прытрымліваюцца прынцыпаў аб'ектыўнасці. А другая частка рэцэпту вельмі прастая - працаваць, не здавацца, імкнуцца рабіць сваю справу.

БЕЛАРУСКІ ДЗЯРЖАЎНЫ ЎНІВЕРСИТЭТ КУЛЬТУРЫ І МАСТАЦТВАЎ
ФАКУЛЬТЭТ ІНФАРМАЦЫЙНА-ДАКУМЕНТНЫХ КАМУНІКАЦЫЙ
КАФЕДРА ГІСТОРЫІ БЕЛАРУСІ І МУЗЕЙНАЎСТВА

Напрамак "культурная спадчына і турызм"

ЗАПРАШАЕ ВАС АТРЫМАЦЬ ВЫШЭЙШУЮ АДУКАЦЫЮ ПА СПЕЦЫЯЛЬНАСЦІ
"МУЗЕЙНАЯ СПРАВА І АХОВА ГІСТОРЫКА-КУЛЬТУРНАЙ СПАДЧЫНЫ,
НАПРАМАК "КУЛЬТУРНАЯ СПАДЧЫНА І ТУРЫЗМ"

Падрыхтоўка кадраў па гэтым напрамку спецыяльнасці пачалася ў 2012 годзе. Зместам яго з'яўляецца вывучэнне гісторыі і геаграфіі турызму, арганізацыі і эканомікі турызму, а таксама турыстычнага патэнцыялу Беларусі і найбольш актуальных пытанняў уключэння музеяў у турыстычную дзейнасць.

Напрамак "культурная спадчына і турызм" патрабуе глыбокіх і разнастайных ведаў, таму студэнты вывучаюць гісторыю Беларусі, сусветную гісторыю, гісторыю і тэорыю культуры, агульнае і рэгіянальнае краязнаўства, дадаткова да класічных замежных моў - лацінскую і польскую, а таксама спецтэрміналогію на замежнай мове.

З трэцяга курса пачынаецца самае цеснае знаёмства з напрамкам спецыяльнасці. Студэнты вывучаюць такія дысцыпліны як інфармацыйная дзейнасць у турызме, менеджмент і маркетынг у турызме, тэорыя і практыка экскурсійнай работы, турыстычная анімацыя, тураперэйтінг, рэклама і інфраструктура турызму, нарматыўна-прававое забеспячэнне турыстычнай і экскурсійнай дзейнасці. Тэарэтычныя веды замацоўваюцца падчас менаджарскай, экскурсійнай і іншых відаў практыкі.

Працяг адукацыі магчымы для тых, хто правяць жаданне і здольнасць да навуковай дзейнасці. Для такіх студэнтаў існуе магчымасць удзельнічаць у навуковых студэнцкіх канферэнцыях, пасля заканчэння навучання паступіць у магістратуру, затым аспірантуру, абараніць кандыдацкую дысертацыю ў савеце ўніверсітэта.

Уступныя іспыты (ЦТ):

Беларуская (ці руская) мова;
Гісторыя Беларусі;
Усеагульная гісторыя (найноўшы час).

Тэрмін навучання на дзённай форме - 4 гады. Тэрміны прыёму дакументаў у 2015 г. - у адпаведнасці з пунктам 15 Правілаў прыёму ўстанаўліваюцца Міністэрствам адукацыі Рэспублікі Беларусь.

Тэлефоны для даведак:

+375 (017) 2094997 (кафедра);
+375 (017) 222 83 06 (прыёмная камісія).

Парадак і правілы прыёму на сайце ўніверсітэта.

Дні адкрытых дзвярэй на факультэце інфармацыйна-дакументных камунікацый: 21.02.2015, 21.03.2015, 18.04.2015.

Ахвяраванні на ТБМ

- Касцюкевіч Зміцер - 40000 р., г. Чэрвень
- Пляшко Мікола - 100000 р., г. Менск
- Зылькоў С.П. - 400000 р., г. Гародня
- Андрэева Галіна - 40000 р., г. Менск
- Івашук Павел - 200000 р., г. Менск
- Несцераў Віктар - 500000 р., г. Менск
- Кукавенка Іван - 100000 р., г. Менск
- Шашкель Ніка - 400000 р., г. Менск
- Восіпава Аляксандра - 100000 р., г. Гомель
- Рымач Мікола - 100000 р., г. Івацэвічы
- Грышан Мікола - 20000 р., г. Мазыр
- Невядомы - 100000 р., г. Менск
- Шарэйка Вольга - 270000 р., г. Заслаўе
- Касцюкевіч Зміцер - 100000 р., г. Чэрвень
- Рабека Мікола - 200000 р., г. Менск

- Шынкевіч Уладзімір - 390000 р., г. Менск
- Шкірманкоў Фелікс - 100000 р., г. Слаўгарад
- Шарлан Казімір - 500000 р., г. Ліда
- Панамароў Сяргей - 150000 р., г. Менск
- Лабька Зміцер - 250000 р., г. Менск
- Лазарук Тамара - 50000 р., г. Менск
- Несцераў Віктар - 500000 р., г. Менск
- Раманюк Таццяна - 100000 р., г. Менск

Дзейнасць ГА "ТБМ імя Францішка Скарыны" па наданні роднай мове рэальнага статусу дзяржаўнай вымагае вялікіх выдаткаў. Падтрымка ТБМ - справа гонару кожнага грамадзяніна краіны.

Прасім Вашыя ахвяраванні дасылаць на адрас, вул. Румянцава, 13, г. Мінск, 220034, альбо пералічыць на разліковы рахунак ТБМ №3015741233011 у Аддзяленні № 539 ААТ "Белінвестбанка" код 739 (УНП 100129705) праз любое аддзяленне ашчадбанка Беларускага.

Паведамленне		Грамадскае аб'яднанне "Таварыства беларускай мовы імя Францішка Скарыны" УНП 100129705	
		АТРАСІЛЬНЫК ПЛАЦЫЖУ	
		Аддзяленне № 539 ААТ "Белінвестбанк"	
		НАЗВА БАНКА	
Рахунак атрымальніка	3015741233011	Асабовы рахунак	739
(проставіць, імк, імк па-беларуску, адрас)			
Від плацяжы		Дата	Сума
Ахвяраванні на дзейнасць ТБМ			
Касір		Пеня Разам	
Плательшчык			
Квітання		Грамадскае аб'яднанне "Таварыства беларускай мовы імя Францішка Скарыны" УНП 100129705	
		АТРАСІЛЬНЫК ПЛАЦЫЖУ	
		Аддзяленне № 539 ААТ "Белінвестбанк"	
		НАЗВА БАНКА	
Рахунак атрымальніка	3015741233011	Асабовы рахунак	739
(проставіць, імк, імк па-беларуску, адрас)			
Від плацяжы		Дата	Сума
Ахвяраванні на дзейнасць ТБМ			
Касір		Пеня Разам	
Плательшчык			

Слова да чытача

Беларускі паэт Яўген Гучок, які нарадзіўся ў Слуцку, стварыў паэму-эсэ пра свайго зямляка і майго дзядзьку прафесара педагогікі Фаму Бельскага (1890-1952) да 125-годдзя з дня яго нараджэння. Напісаў яе, не буду ўтойваць гэта, па майё замове. Тут можна згадаць добра вядомую літаратурную аналогію. Калісьці ў Рыме папа Леў X звярнуўся да паэта Міколы Гусоўскага з просьбай, каб той напісаў твор пра паляванне на зубра. Прыкладаў замовы, у тым ліку сацыяльнай, у літаратуры нямаю. Мы памятаем, што Гусоўскі ў сваім творы не толькі яскрава намалюваў вобраз зубра, але і стварыў пранікнёную патрыятычную песню пра наш беларускі край, асэнсаваў значныя праблемы свайго часу. Пасля знаёмства з паэмай-эсэ "Пакутнік-пілігрым" я пераканаўся, што паэт Яўген Гучок расправіў не толькі пра драматычны лёс вучонага-асветніка Фамы Бельскага, але і здолеў выйсці на ёмістыя і глыбокія сацыяльна-філасофскія абагульненні пра радзіму і павязь з роднай зямлёй, чалавека і час, асобу вучонага і яго пазіцыю, прызначэнне педагогікі і навукі, яе адносіны з уладай і палітыкай, ролю школы і настаўніка, адукацыі і культуры ў жыцці грамадства.

Хто ж ён, Фама Бельскі, якому прысвяціў цэлую паэму Яўген Гучок?

Фама Бельскі

Фама Бельскі - філолаг, вучоны ў галіне педагогікі і псіхалогіі, краязнавец, музеёлаг, педагог. Ён нарадзіўся ў славутым мястэчку Цімкавічы Слуцкага павета (цяпер гэта Капыльскі раён). Яго дзед Сільвестр быў выпускніком літаратурнага факультэта Віленскага ўніверсітэта, вучыўся ў адзін час з Адамам Міцкевічам, Ігнатам Дамейкам і іншымі філаматамі ды філарэтамі. Са срэбным медалём Ф. Бельскі скончыў Слуцкую гімназію (1909), Кіеўскі ўніверсітэт з дыпламам першай ступені (1913). З 1925 года - прафесар педагогічных навук. Ён стаў першым значным вучоным з мястэчка Цімкавічы і Капыльшчыны ў XX стагоддзі. Працаваў ва Украіне, у Беларусі, Расіі, Узбекістане. У даваенны час у Магілёўскім педінстытуце ён быў стваральнікам кафедры педагогікі і псіхалогіі, яе загадчыкам.

Усе свае лепшыя працы Ф. Бельскі напісаў на ўкраінскай мове ў 1920-я гг. Ён добра валодаў некалькімі замежнымі мовамі, але заўсёды ў лістках па ўліку кадры пазначаў сваю родную - беларускую. Дарэчы, у Магілёве будучым настаўнікам і маладым літаратарам лекцыі ён чытаў па-беларуску. Многае ў біяграфіі і творчай дзейнасці Ф. Бельскага пазначана словамі "першы" ці "ўпершыню". Ён быў адным з першых прафесараў Данецкага інстытута народнай адукацыі і Магілёўскага педінстытута, пачынальнікам музейнай справы і краязнаўчага руху на Луганшчыне, ініцыятарам стварэння першых навуковых таварыстваў на Данеччыне, школ для таленавітых дзяцей і інш. Вельмі шмат часу аддаваў працы з літаратурна адоранымі дзецьмі і студэнтамі. Гэта ён надрукаваў першы пераклад з французскай мовы будучага славутага паэта Украіны Міколы Зэрава, з якім разам вучыўся ў Кіеўскім ўніверсітэце, а затым працаваў у Златапальскай гімназіі.

Алесь Бельскі

У 1932 г. прафесар на вучоным саваце Херсонскага педінстытута выступіў з крытыкай метаду політэхнізацыі, і гэтае яго выступленне і пазіцыя была расцэнены як ідэалагічна невытрыманая, варожая. Фаму Антонавічу пагражалі пазбаўленнем права выкладаць у ВУНУ, рыхтаваліся дакументы на арышт. З гэтага часу і пачынаюцца ўцёкі, вандраванні вучонага па Савецкім Саюзе. Усе цяжасці і нягоды з ім раздзяліла яго жонка, верная спадарожніца жыцця Кацярына Міхайлаўна. На жаль, Фама Бельскі сталінскую ўладу не перажыў, да апошніх дзён жыцця марыў вярнуцца ў родныя Цімкавічы. Не стала яго ў 1952 годзе. З 1932 па 1943 г. вучоны не надрукаваў ніводнай працы, якая нейкім чынам скампраметавала б яго. Гэта быў свядомы і сумленны выбар вучонага. І толькі ў гады вайны з'явіўся яго артыкул з красамоўнай назвай "Фронту культуры і асветы патрэбны высокакваліфікаваныя кадры настаўнікаў" (1943).

Пра жыццё і дзейнасць Ф. Бельскага апавядае кніга "І прызначэнне, і лёс" (2012), а таксама дзясяткі артыкулаў у беларускім і ўкраінскім друку, яго імя фігуруе ў шматлікіх энцыклапедычных і даведачных выданнях: "Беларуская энцыклапедыя", "Беларускае замежжа", "Сусвет беларускага памежжа" і інш. Неардынарнай асобе і лёсу вучонага прысвяцілі свае вершы С. Панізьнік, В. Стралко, Л. Заблоцкая, С. Чыгрын, А. Петрушкевіч, В. Рагаўцоў, А. Гібок-Гібоўскі і інш. Мне імпануе ўдумлівае, разважлівае інтэлектуальна-філасофскае слова Я. Гучка, таму яго паэму-эсэ з прыемнасна прапаную ўвазе чытачоў "Нашага слова".

Яўген Гучок

Неардынарнай асобе і лёсу вучонага прысвяцілі свае вершы С. Панізьнік, В. Стралко, Л. Заблоцкая, С. Чыгрын, А. Петрушкевіч, В. Рагаўцоў, А. Гібок-Гібоўскі і інш. Мне імпануе ўдумлівае, разважлівае інтэлектуальна-філасофскае слова Я. Гучка, таму яго паэму-эсэ з прыемнасна прапаную ўвазе чытачоў "Нашага слова".

Алесь Бельскі,
доктар філалагічных навук, прафесар,
лаўрэат Літаратурнай прэміі імя І. Мележа.

Пакутнік-пілігрым**(паэма-эсэ)**

Светлай памяці вучонага-педагога
прафесара Фамы Антонавіча
Бельскага (1890-1952 гг.)

I

* * *

Вучонага веравызнанне - веды,
А храм яго -
Ўвесь Божы свет.

* * *

Канон і рытуал сапраўднае навукі
Закладзены на перспектыву -
На святло.

* * *

І ў навукі вочы ёсць,
А колер іх - нябесны,
І ў глыбіню нябесную
яны ўзіраюцца.

* * *

Не ўсё ў чалавеку сапсавана,
Заўжды ў яго станоўчая ёсць рыса;
Галоўнае - яе заўважыць
навукоўцу-педагогу.

* * *

Заўжды навукі - шчодрая...
Ў залежнасці ад шчодрасці
Тваёй істоты.

* * *

Калі вучоны - не паэт,
Вядома, у пэўным сэнсе,
Дык будзе мець ён крылы пеўня.

II

* * *

Наваградак, Мсціслаў, Капыль
І іншыя мясціны Беларусі
Сваім рэльефам
да Швейцарыі падобны.

* * *

А княства Слуцкае ў ВКЛ
Зямля Капыльскай
Пачыналася.

* * *

Зямля Капыльская
Як складнік Слуцкіны і Беларусі
Заўжды была на таленты багата.

* * *

Хіба абызем памяццю Малевіча,
І Цішку Гартнага,
і Чорнага, і іншых?!

* * *

Як добра родны край пазнаеш,
Дык і планета, і Сусвет
Табе чужынцамі не будуць.

III

* * *

У Слуцка, у "Афіны Слуцкія" ¹,
У Слуцкую гімназію
Кіруецца Фама -
Антоніў сын вучыцца.

* * *

Ліцця Слуцкага статут
З'явіўся імпульсам стваральным
"Вялікае дыдактыкі" ў чэшскім краі.

* * *

Пад дахам Слуцкае вучэльні
Лунаў над педагогамі і вучнямі
Дух Лока, Песталоцы і Русо.

* * *

Сінхэры? беларускія
ўзгадвалі сабе і навучэнцам
Кірылу з Турава, Ефрасінню
і Францішка з Полацка,
Сафію Слуцкую, Цяпінскага,
Лышчынскага і іншых.

* * *

З аўдыторыі знакамітай
той вучэльні
Сярод выпускнікоў яе вядомых
Былі і Капіевіч, і Абуховіч,
і Цэраскі...

* * *

Медалёвае срэбра "Слуцкіх Афін"
Фаму-юнака цімкавіцкага
Паклікала ў Кіеўскі ўніверсітэт.

IV

* * *

Як час ляціць! О alma mater!
Бывай, прасветлая
карміцелька духоўная!
Цяпер - у свет, у людзі, у школу.

* * *

Спадзвіжнік таленту,
Вядома, - праца, праца
І яшчэ раз - праца,
свабодная, натхнёная.

* * *

Што без маральнага
падмурка веды?!

Што?!

Яны вядуць да хітраванства
і прыстасаванства.

* * *

Як педагог - палоннік
розуму і сэрца,
Такімі ж будуць яго вучні
І адэпты.

* * *

Па адным і ўсе разам адначасова
Вучні твае - аранжарэя нібыта;
Ты ж - руплівы
для кожнага кветкавод.

* * *

Заўжды: і ў вучэльні, і дома -
Нябачна душа настаўніка
Апякуецца постацю вучня.

* * *

Сапраўдны педагог!..
Ён і сабе, і настаўнікам -
Настаўнік.

* * *

Хай навучэнцы ведаюць,
Што і спіны педагогаў -
Надзейны і выратавальны шчыт.

* * *

Калі ж, нібы мякіна, мяккі педагог,
Граніт навукі да сябе
Мякіністых не падпускае
навучэнцаў.

* * *

І прыкладам у яго рабоце
Былі заўжды
Таксама і "Слуцкія Афіны".

* * *

Музей - не маўзалеі...
У музеі навуковым
Жывой гісторыі сляды адбіты.

* * *

А што асоба ёсць?!
То шырыня і дабрыня душы
І светлы розум адначасна.

* * *

Грамадства без эліты -
не грамадства,
Без вучняў звышадораных
Няма эліты.

* * *

Няма асобы - няма грамадства,
Няма грамадства -
Няма поўнакаштоўнага жыцця.

* * *

І механізатару быць робатам -
Не годна;
Ён, да ўсяго, асобай быць павінен.

* * *

І фізкультурнік будзе
Пераважна больш культурнік,
Калі яго асоба настойвае на святле.

* * *

Даволі пра бар'еры!
Даволі пра заслоны!
А ў грамадстве быць эліце!

V

* * *

Не, педагог флюгаркай
быць не можа;
Калі ж інакш,
Тады ён - проста прыслугач.

* * *

Такім быць, як усе, -
То лёс манкурта
і духоўнага кастрата...
Авохці мне! Авохці мне!

* * *

І чым святлейшыя пасылы ў навукі,
Тым болей цёмных перашкод
Ёй на шляхах яе рыхтуюць.

* * *

Хіба навукі можа
Крылы мець і распраўляць іх,
Калі жыццё вучонага ў небяспецы?!

* * *

Зрываюць светлыя галовы
з месца і з жыцця
Зайздроснікі, і цікуны,
і даносчыкі...
А сёння безліч іх наўкол.

* * *

Падкоп пад навукі,
Яе зневажанне -
Калісяротны прысуд вучонаму.

* * *

Калі замест сур'ёзнасці ў жыцці -
Страх арышту, а то і расстрэлу,
Прабачце, пра які прагрэс
тут можа быць гаворка?!

* * *

Грамадства спіць... не проста спіць,
А, да ўсяго, пахропае магутна...
Навука і вучоны
сабе такога не дазваляць.

* * *

Куды на абавязках ты заедзеш,
Калі ў цябе правоў няма?!
Вядома, - у нікуды.

¹ "Слуцкімі Афінамі", "узорнай Слуцкай гімназіяй" называлі за рэгламентаванае жыццё школы, парадкі і сістэму навучання, выпрацаваныя там яе статутам.

² Так звалі настаўнікаў і выхавальнікаў Слуцкага ліцця-гімназіі.

Так, пры ўладзе блуднай
Сябе адчуеш ты міжвольна
Выгнаннікам,
 вандроўнікам гаротным.

Гадзіць такой уладзе -
Душы уласнай і навуцы
Толькі гАдзіць.

І гора, і бяда краіны,
Калі ратуецца-вандруе безупынна
На ўласнае выратаванне педагог.

Беззагонне трывожнага часу
Пазбаўляе маёмасці і жытла
І ў страху ганяе людзей па свеце.

Уцёкі, уцёкі...
Кіеў, Херсон, Магілёў,
 Бухара, Ленінград...
Вось табе і "этапы большага пути".

Вучоны ў загоне! Куды падацца?!.
У загоне і Радзіма яго...
Бяда! Гора!

VI

І па архівах шнараць-шукаюць,
І допыты ладзяць наўкола
У незалежных адносна
 настаўнікаў сёння.

І дзесьці побач - у Казахстане
 і ва Узбекістане
Ратуецца Сцяпан Ліхадзіўскі -
Паэт, літаратуразнавец,
 перакладчык.

Схіляйма нізка галаву
Перад сябрамі вернымі
 і жонкамі адданымі
Вандроўнікаў-пакутнікаў-вучоных.

VII

У брудную палітыку
Навуку выхавання
Імкнуцца брудныя
 палітыкі ўцягнуць.

Падмацаванае вучэнне зброяй
У хуткім часе ператворыцца
Ў занураак зачухмыраны.

Што можа ўзвышацца
 над навукай?!.
Жыцця падацель - Творца
Ці часам - нечысьць сацыяльная.

На воз навукі, фігуральна кажучы,
Сягоння, годных адліхаючы,
Шчымліва лезуць невукі
 і інтрыганы.

Хто пнецца дзецям затлуміць мазгі,
Той - не настаўнік,
А без забрала назіральнік
 у ролі карніка.

Калі мундзір з навукі робяць,
Дык лепей быць у кацавейцы
 ці ватоўцы
Незалежным.

Якое тут мора думак,
Калі ўсё звездзена да міскі хлэбава
Для навукоўца,
 для паэта, педагога?!.

Рэктар - прабіральныхчых...
Прарэктар - прапрабіральныхчых...
І такія пасады сёння ёсць у ВНУ.

"Люди холопского звания..."
Сёння іх значна болей,
Чымся калісь было.

Калі навука мае загароджу,
Яна, вядома, - не навука,
А загон.

Хтось светлую навуку
 акармяе талентам сваім,
А хтосьці корміцца-жыруе з яе,
Калі ёй дыхаецца ледзь.

Вучэнне, што ўцэнкі патрабуе,
Не мае права на жыццё,
Тым больш - на распаўсюд.

Калі навука і навукоўцы
 маршыруюць,
Вядома, куды дамаршыруюцца
Яны.

А хто купіруе навуку,
Той выбухоўку пад сябе
Падкладвае.

Вы выгналі навуку ў дзверы,
Да вас яна ў вашы вокны
 не палезе...
Гібейце ў котлішчы сваім.

І як ні заганяй навуку ў стойла,
Яна над гэтым стойлаам
З цягам часу пасмяецца.

VIII

У далечыні ад роднай Беларусі
Шчэ больш сябе ты беларусам
Адчуваеш.

Азяблую душу вучонага-
 пакутніка-вандроўніка
Адаграе шчэ і памяць аб Радзіме,
Адкуль пачаўся шлях яго ў навуку.

Каб не нялюдская ўлада,
 не аблудная,
Няўжо б не жыў я ў Беларусі
І для Беларусі?!.

І Случчына, а ў ёй Капыльшчына,
А ў іх і Цімкавічы, як і Беларусь,
Былі калісь адкрытымі,
 адданымі сябрамі.

Такі ўжо лёс у нас, у беларусаў -
Вяртаемся дамоў,
Каб зноў свой дом пакінуць.

"Люблю Отчизну я,
 но странною любовью...";
"Слишком мало Родину любить,
Надо, чтоб и она тебя любила..."

IX

І між украінскіх сяброў
Так многа беларускага
Пачатку.

Як быць не ўдзячным Украіне?!.
Там распраўлялі свае крылы
Сам Багушэвіч
 і сама Пашкевічанка - Цётка.

Беларусізацыя! Украінізацыя! -
То планетарнага маштабу
 правакацыі,
Каб дух нацыянальны
 ў народаў вынішчыць.

Дзе сябра мой,
 універсітэцкі аднакашнік,
Украінскі паэт і навуковец
 Мікола Зэраў?!.

Як і многіх іншых,
 яго жыцця пазбавіў НКУС.

Як падрахунак тых "працэсаў",
Ды яшчэ ў прыдачу -
І Курапаты, і галадамор.

Так многа горычы
 ў тых шляхах выратавальных,
Але яны жывая повязь
Між народамі.

На могілніку Байкавым у Кіеве,
Дзе спачывае геніяльны
 і трагічны Палуян,
Знайшоў прытулак вечны
вучоны з Беларусі Бельскі.

А далыш на поўдзень, у Крыме
Спіць вечным сном зямным
Краса і гонар Беларусі - Багдановіч.

X

Навука - не мода і не фарсуха,
Але заўсёды цемрашалы
Яе імкнуцца асядлаць-перафарсіць.

Так, ёсць яшчэ навука -
 бы прыгожая фіранка,
Што не дае пабачыць
Велічы Сусвету.

Паміж навукай і жыццём -
 канва жывая,
А між навукай і дактрынай -
Непераходная канава.

Праз далягляд, што далучае
 неба да зямлі,
А не праз проразь
 дагматычных устаноў
Патрэбна навучэнцаў разглядаць.

Калі навуку грэе сонца,
Дык і дарога ёй да сонца;
Калі ж дайшла да аўтагена -
 яе чакае газавы балон.

Як добра, што дагматыкам не ўдасца
Цяпло і святло
Ад сонца адключыць.

Нябесная жыхарка на зямлі -
Навука! Заўжды яе служыцелям
Было нялёгка.

Не носіць такую фуражку
 настаўнік,

Якая тулліяй сваёй
Заўжды засланяе сонца.

Свядома шлях абраны на зямлі
І пры варунках неспрыяльных
 між людзьмі
Не будзе кабалой здавацца.

У сапраўднай навукі
І лямкі, і стропы
Працуюць заўжды на ўздзям.

Навуцы - светлы помнік,
А догме і дактрыне -
Вараннем упрыгожаны надгробак.
2015 г.

Падарункі Алы Петрушкевіч

Ала Мікалаеўна Барэйка нарадзілася 27 лютага 1960 г. у вёсцы Шчонова Карэліцкага раёна ў сям'і селяніна і настаўніцы, сёння яна вядома пад прозвішчам Петрушкевіч і як беларуская пісьменніца (паэт, крытык, літаратуразнаўца), як кандыдат філалагічных навук з 1993 г.

Вучобу будучы мастак прыгожага пісьменства пачала ў роднай вёсцы. Неўзабаве сям'я перабіраецца ў вёску Баранавічы свайго ж раёна, вучылася ў васьмігодцы ў в. Машэвічы, а сярэдняю школу скончыла ў в. Райцы.

Паступіла, вучылася і атрымала дыплом на аддзяленні беларускай мовы і літаратуры філфака Гарадзенскага дзяржуніверсітэта імя Янкі Купалы ў 1981 г. Вучыла дзетак у школах в. Амбілеўцы на Шчучыншчыне, в. Вялікая Слабада і в. Райца Карэліцкага раёна, паступіла ў аспірантуру акадэмічнага Інстытута літаратуры імя Янкі Купалы (1989 - 1992), пасля яе заканчэння пачала выкладаць на кафедры беларускай літаратуры Гарадзенскага ўніверсітэта.

Як піша вучоны і пісьменнік Аляксей Пяткевіч у даведніку "Людзі культуры з Гродзеншчыны" (2000 г.): "Друкуецца з 1990. вывучае сучасную паэзію, праблемы гісторыі беларускай літаратуры ХХст. Выдала зборнік літаратуразнаўчых артыкулаў і эсэ "Іду па слядах" (Гродна, 1997 г.), кнігу лірыкі "Пярсецёнак" (Гродна, 1997 г.)."

Несумненна, што з адбыўшымся 55-годдзем у лютым, я асабіста павітаў Алу Мікалаеўну, бо запамнілася яна мне сваім віншавальным словам у клубе в. Чамяры, Слонімскага раёна, дзе ладзілася 85-годдзе паэта Анатоля Іверса - Івана Дарафеевіча Міско, а працяг урачыстасці адбыўся ва ўтульным і гасцінным дамку творцы ў г. Слоніме 18 траўня 1997 г., аб чым сведчыць і здымак у кнізе "Жыццё і творчасць Анатоля Іверса" (Мінск, "Кнігазбор", 2012). У той дзень я прыехаў са сваіх Баранавічаў да Іверсаў раней за ўсіх, і мне паэт і яго жонка Ніна цёпла і радасна казалі, што будзе на ўрачыстасці шмат гасцей, у тым ліку і з Гародні Ала Петрушкевіч і паказаў мне яе некалькі выданняў. Ва ўзгаданай кнізе пра слаўтага сланімчанина маю ўвагу і зацікаўленасць прыцягнулі публікацыі і Алы Мікалаеўна "Згадкі пра Анатоля Іверса", "Перапіска Анатоля Іверса з Алай Петрушкевіч", "Слова пра "Травень" - апошнюю кнігу Анатоля Іверса".

Пра выданне "Травень" і я пісаў у газеце "ЛіМ". Працтыту з артыкула аўтаркі толькі два абзацы:

"Паэтычная гісторыя беларускага краю, пададзена з добрай доляй гумару, праз які аднак жа прабіваецца боль, крыўда з-за спрадвечнага чакання беларусаў на добрага суседа - брата, чаканне, вядома ж, марнае, што не раз ужо было даказана ў мінулым:

Ішоў Пільсудскі - абяцаў
Свабоду беларусам.
А як рассяеўся, нібы цар,
Нат не крануў і вусам.
І дарэмныя спадзяванне на
"святло з усходу". "Свабода... Плач або канай зімою ці ў прыпарку". Але найвялікшая прыкрасць ад таго, што гэты люд усё яшчэ чакае, спадзяецца не на сябе, не на сваю сілу, сілу сапраўдных гаспадароў гэтага краю:

Ішоў Пільсудскі - абяцаў
Свабоду беларусам.
А як рассяеўся, нібы цар,
Нат не крануў і вусам.
І дарэмныя спадзяванне на
"святло з усходу". "Свабода... Плач або канай зімою ці ў прыпарку". Але найвялікшая прыкрасць ад таго, што гэты люд усё яшчэ чакае, спадзяецца не на сябе, не на сваю сілу, сілу сапраўдных гаспадароў гэтага краю:

"Чакаюць людзі: ну калі
Мінецца лёс сабачы?".

Ала Мікалаеўна - вялікі і здольны працалюб на літаратурнай ніве. Дастаткова тут упамянуць яе і іншыя здабыткі - "Творчасць пісьменнікаў беларускага замежжа" (2001 г.), "Пра творы і творцаў" (2002 г.), у суаўтарстве "Матэрыялы прастора беларускай літаратуры" (2009 г.), "Некаторыя старонкі беларускай літаратуры пачатку ХХ стагоддзя" (2010 г.), "Літаратурная Гарадзеншчына ў постаці і лёсах" (2010 г.), "Наталля Арсеннева: Шлях да Беларусі" (2013 г.).

Сябра Саюза беларускіх пісьменнікаў Ала Петрушкевіч - шчыры і ўдзячны чалавек, пасля яе юбілею атрымаў тоўстае дасланне ад яе, а ў ім цёплую ад яе слоў паштоўку: "... Міла мне было атрымаць Ваіна такое прыгожае віншаванне. Дзякую! Кнігу (маецца на ўвазе яе навукова-папулярнае выданне "Старонкі Гарадзеншчыны літаратурнай", Гродна, ЮрСаПрынт, 2015, 369 стар. - М.У.) атрымала напярэдадні развітальнай вечарыны, дасылаю Вам разам з "Пярсецёнкамі". Спадзяюся, маеце каму падараваць іх. Подпіс. 2.03.2015 г."

Кніжачкі лірыкі "Пярсецёнак" атрымалі мае верныя, надзейныя сябры-паэты Алесь Корнеў, Галіна Ліс, Людміла Шувалава, Анастасія Жук, Раіса Раманчук і збіральнік унікальнага збору літаратуры Юрый Сакалоў.

А на "Старонках Гродзеншчыны літаратурнай. Дапаможнік да вывучэння курсаў: "Літаратурнае краязнаўства", "Гісторыя беларускай літаратуры", "Псіхалогія літаратурнай творчасці" зіхаціць і грэе мяне аўтаграф Алы Петрушкевіч: "Шапоўнаму Міхасю Міхайласічу з павагай і ўдзячнасцю - подпіс. 27.02.2015 г."

Прадмову да выдання "Старонкі творчасці і лёсаў" напісалі Алена Руцкая, Мікалай Грынёў, рэцэнзентамі выступілі доктар філалагічных навук, прафесар з П. Маеўнікава і кандыдат філалагічных навук А.А. Брусевіч. Аб чым кніга, то найлепш пра яе сведчыць анатацыя: ". вынік шматгадовай працы аўтаркі, даследчыцы літаратурнай Гарадзеншчыны, першая старонка якое - спадчына філаматаў узгадаваных у гэтым Краі, апошняя прысвечана з'яўленню сучаснага альманаха "Новы замк". Творчасць Э. Ажыкі, А. Пашкевіч, Л. Сівіцкай, Л. Геніюш, А. Карцюка, В. Быкава, Д. Бічэль і многіх іншых пісьменнікаў даследуецца ў кнізе. Адлюстравана і повязь з Гародняй нашаніўскіх класікаў Я. Купалы і М. Багдановіча.

Адрасавана студэнтам, настаўнікам, выкладчыкам ВНУ, усім аматарам беларускага прыгожага пісьменства".

На адным подыху прачытаў і зачараваўся творчасцю Алы Петрушкевіч:

Пакаціўся пярсецёнак -
Маё жыццё -
Праз зіму і вясну
Да гарачага лета.
Ды чамусьці заўсёды
Вяртаецца ў восень...
(З кнігі лірыкі "Пярсецёнак").

Міхась Угрынскі,
г. Баранавічы.

Яднанне ў веры

Вялікая Еўхарыстычная працэсія па галоўным праспекце сталіцы адбылася ў Менску 31 траўня. У ёй узялі ўдзел каля трох тысяч вернікаў з розных парафій Беларусі, людзі стала веку, навучэнцы нядзельных школ, семінарыяў, беларускія скаўты. У свяце ўдзельнічала вельмі шмат дзяцей з бацькамі.

Каталіцкая працэсія Богага Цела традыцыйна праводзіцца ў гонар свята Цела і Крыві Хрыстовых, якое сёлета выпадае на 4 чэрвеня. На галоўных плошчах горада былі ўсталяваны алтары. Першае набажэнства ўзначаліў апостальскі нунцій у Беларусі арцыбіскуп Клаўдыя Гуджэроці. Пасол Ватыкана чытаў тэкст на беларускай мове. Вернікі

маліліся за Беларусь, за еднасць, узаемапаразуменне і спакой паміж людзьмі і народамі ў Духу Святым.

Шэсце скончылася прамовай Мітрапаліта Тадэвуша Кандрусевіча каля архікафедральнага касцёла Найсвяцейшай Панны Марыі на плошчы Свабоды.

Праваслаўныя вернікі ўрачыстымі набажэнствамі адзначалі ў нядзелю Дзень Святой Тройцы.

*Э. Дзвінская,
фота аўтара.*

Дзеля ўзрастання ў веры з болей пра Беларусь

Нядаўна ў Менскую рэфармацкую царкву наведаў хрысціянскі гурт "Спадзяванне" з Берасцейшчыны. Імпрэза пачалася з гімна "Чакаем цябе, наш Ісус", што адпавядае назве кружэлкі гурта "Зямля бацькоў":

Малітва за беларускі край

*Чакаем Цябе, наш Ісус,
І молім Цябе: нас пачуй,
Мы любім сваю Беларусь
І просім: яе Ты ўратуй.*

*Прыйдзі на яе Ты двары,
У вёскі прыйдзі, гарады.
Жыві ў яе сэрцы, Ісус,
Чакае Цябе Беларусь.*

*Засмучана моцна яна,
Нялёгка дастаўся ёй лёс.
І колькі ўжо слёз праліла,
Шкадуў Ты яе, мой Хрыстос.
У грахах сваіх гіне народ,
Няпраўда, як цемень, ягала,
Знімі з яе Ты, Ісус, гэты гнёт
І вызваль ад лотага зла.*

*Як добра з Табою, Ісус,
Як хораша там, дзе Ты ёсць,
Няхай Табе ўся Беларусь
Аддаць сваё сэрца і лёс.*

"Бог стварыў чалавека на сваё падабенства", - чытаем у Бібліі, - "Стварыў Ён мужчыну

і жанчыну. І дабраславіў іх, кажучы: "Будзьце пладавітыя і размнажайцеся. Адаю вам зямлю. Вы большыя за рыб, птушак, звяроў і расліны. Апякуйцеся і валодайце імі. Расліны будуць ежою для вас і для звяроў". У гэтым, на маю думку, ёсць катэгорыя ўзнёслага, якая абзначае не толькі атрыбут Бога, але і духоўную ці грамадзянскую веліч чалавека.

Не толькі Бог "возводить смиренныя па высокасць і немощныя прыводить к поякому здравію" кн."Іоў", але і мудрасць, духоўны подзвіг "узносіць паніжанага", паказваючы "высокасць сваю і славу" (анатацыя да кн. "Ісус Сірахаў").

Любоў да Радзімы - самае першае і высокае духоўнае пачуццё: "Понеже от прирождения звери, ходящие в пустыни, знают ямы своя; птицы, летающие по воздуху, ведают гнезда своя; рыбы, плавающие по морю и в реках, чувуют виры своя; пчелы и тым подобныя бороняць улёв своих, тако ж и люди, игде зродилися и ускормлены суть по бозе, к тому месту великую ласку имають". (Ф. Скарына.)

Няхай цесна будуць зліты ідэі адзінства і прымату хрысціянскай і этнічнай свядомасці ў роднай Беларусі.

Яднаемся, будзьма разам!

Лідзія Зіза.

Рэдактар Станіслаў Вацлававіч Суднік

Рэдакцыйная калегія:

Алена Анісім, Юрась Бабіч, Юля Бажок, Марыя Баравік, Вінцук Вячорка, Аляксей Карпенка, Эла Оліна, Ігар Пракаповіч, Аляксей Пяткевіч, Станіслаў Суднік, Павел Сцяцко, Алэг Трусаў, Дзяніс Тушынскі, Аляксей Шалахоўскі.

<http://naszaslowa.by/> <http://pawet.net/>
<http://kamunikat.org/> <http://tbn-mova.by/>
<http://nashaslova.mns.by/>

Заснавальнік:

ТБМ імя Францішка Скарыны.

Пасведчанне аб рэгістрацыі № 908 ад 18 снежня 2009 г. выдадзена Міністэрствам інфармацыі Рэспублікі Беларусь.

Адрас рэдакцыі:

231293, Лідскі р-н, в. Даліна.

Адрас для паштовых адпраўленняў:

231282, г. Ліда-2, п/с 7.

E-mail: naszasadlota@tut.by

ГАСЦІНЕЦ

Глумачальны слоўнік беларускай мовы трактуе слова дваяка. Першае - гэта гасцінец як падарунак ці частунак дзецям. Другі сэнс - вялікая праездная дарога, звычайна абсаджаная дрэвамі. Сінонімы гэтага слова - бальшак альбо тракт. У дадзеным выпадку размова пойдзе пра дарогу, якая яшчэ з часоў стварэння першай наішай дзяржавы, Вялікага Княства Літоўскага, Рускага і Жамойцкага звязвала яе сталіцу, горад Наваградка, са значным на той час паселішчам Зецель (цяпер Дзятлава).

Праходзіць гэтая дарога праз Мітраполь, Кміцянку, Мукінічы, Негрымава ў Наваградскім рэне і Боцкавічы, Ахонава, санаторый "Радон", Курпяшы - у Дзятлаўскім. Да Наваградка ад "Радона" - 22 кіламетры, а ад Дзятлава - каля 30.

Калі ў тэа далёкія часы Наваградка быў адміністрацыйным цэнтрам дзяржавы, то Дзятлава за ваенныя заслугі было падаравана вялікім князем літоўскім Аляксандрам гетману, князю Канстанціну Іванавічу Астрожскаму і з тых часоў стала прыватным паселішчам. Пазней уладальнікамі Дзятлава былі Сапегі, Папубінскія, Радзівілы і апошні - Станіслаў Солтан.

Але не толькі магнаты і абшарнікі, а і мясцовы сялянскі люд актыўна карысталіся гэтай дарогай як сродкам зносінаў, ездзілі на кірмашы і адзін да аднаго ў госці, можа, таму яна і называлася **гасцінцам**.

Яшчэ перад апошняй вайной абাপал яго стаялі магутныя бярозы, ліпы і таполі. Па гэтай дарозе з Наваградка ў верасні 1939 года прыйшла як вызваліцель Чырвоная Армія, па ёй 8 ліпеня 1944-га рушылі танкі Ракасоўскага, выганяючы нямецкіх акупантаў з майго Ахонава і ўсёй Беларусі.

Ішоў час, вёскі, што прылягалі да гэтай дарогі, прыходзілі ў заняпад, па гасцінцы менш сталі ездзіць. І толькі з уводам магутнага аздаўленага цэнтра - санаторыя "Радон" - становішча пачало выпраўляцца. Спрыяе гэтаму і турыстычная прывабнасць Наваградка, Любчы, Шчорсаў, Уселяба, Налібоцкай пушчы, а таксама аграсядзіб, што з'яўляюцца ў гэтым райскім кутку для адпачынку і аздаўлення.

Зараз магутнасць курортнай зоны "Радон" павялічана да прыкладна адной тысячы санаторных месцаў. На працягу года тут паляпшаюць здароўе і адпачываюць каля 20 тысяч нашых землякоў і гасцей з замежжа, што ў сваю чаргу стварае выдатныя магчымасці для развіцця экскурсійна-турысцкай справы.

Дык вось, увесь гэты гасцінец мае даўжыню каля 30 кіламетраў, і на сёння ён ужо ў Дзятлаўскім раёне заасфальтаваны і часткова знаходзіцца ў статусе рэспубліканскай дарогі. А каля 10 кіламетраў старой гравейкі ў Наваградскім раёне амаль гатовы для пакрыцця асфальтам. Спадзяюся, недалёкі той час, калі ўвесь гасцінец стане добрай дарогай рэспубліканскага значэння з вялікай

карысцю для двух раёнаў Гарадзеншчыны і ўсёй краіны. Лічу сябе патрыётам свайго краю і гэтыя нататкі пішу, каб наблізіць той час.

*Уладзімір ЛОГАСЬ,
інжынер-буаўнік.*

Ад рэдакцыі.

Уладзіміру Логашу баліць душа за гасцінец, які праходзіць цераз яго родную вёску Ахонава. Ён справядліва спадзяецца, што большы рух па гасцінцы ажывіць апусцелыя вёскі, дапаможа ім ацалець, акрыяць.

А такіх жа гасцінцаў на Беларусі сотні. Кожны з іх сам па сабе помнік гісторыі і культуры. Кожны нешта ажывіў бы, прывёў бы людзей, гасцей. Адзін з такіх гасцінцаў - старажытны гасцінец Нясвіж - Магільянае, які ідзе цераз Ганусаўшчыну - Сейлавічы - Бузуны Нясвіжскага раёна, цераз кавалач Капыльскага раёна і адпаведна на Магільянае Уздзенскага раёна. Цудоўныя мясціны, адзін Куль чаго варты, Мясцявіцкае возера. Гасцінец перастаў функцыяваць у 1920 годзе, пасля ўстанаўлення польска-савецкай мяжы. Сёння трэба пабудаваць недзе 10-15 кіламетраў дарогі, і адкрыюцца выдатныя турыстычныя маршруты з Нясвіжа ў самае Верхняе Панямонне. Але ні нясвіжскім, ні уздзенскім і, тым больш, ні капыльскім уладам галава за гэта не баліць. 95 гадоў няма дарогі і не трэба. Прышарпеліся. Чуць што: "На Бабоўню аб'едзем." А тэа ж Бузуны выміраюць, ды і іншым вёскам не надта весела.

У Полацку знайшлі пячатку Еўфрасінні Полацкай

Старадаўнюю актывую пячатку Еўфрасінні Полацкай знайшлі на раскопках Спаса-Еўфрасіннеўскага манастыра ў Полацку, паведамілі ў райвыканкаме.

Напярэдадні святкавання Дня горада Полацка і Дня памяці прэпадобнай Еўфрасінні Полацкай (5 чэрвеня) на тэрыторыі Спаса-Еўфрасіннеўскага манастыра завяршыліся раскопкі, у якіх прымаі ўдзел як беларускія, так і расійскія навукоўцы. Яны і выявілі ўнікальны артэфакт.

"Гэтая знаходка чарговы раз падкрэслівае значнасць і ўнікальнасць асобы святой і сведчыць пра тое, што манастыр у XII ст. быў не толькі буйным духоўным і культурным, але і грамадска-палі-

тычным цэнтрам, дзе актыўна вялася перапіска, і Еўфрасіння Полацкая змацоўвала дакументы сваёй пячаткай", - падкрэслілі ў райвыканкаме. Плануецца, што знаходка будзе дададзена ў экспазіцыю спэнапісу, знятага са сцен Спаса-Праабражэнскага

храма, у Мастацкай галерэі Полацка.

Прэзентацыя артэфакта адбудзецца ў Мастацкай галерэі 4 чэрвеня ў 10.00. Пячатка будзе экспанавана тут на працягу чатырох дзён (4, 5, 6, 7 чэрвеня).

БелТА.

Аўтары цалкам адказныя за падбор і дакладнасць прыведзенай інфармацыі

Газета надрукавана ў Лідскай друкарні. 231300, г. Ліда, вул. Ленінская, 23.

Выдавец: Установа інфармацыі "Выдавецкі дом ТБМ".

Газета падпісана да друку 1.06.2015 г. у 17.00. Замова № 2040.

Аб'ём 2 друкаваныя аркушы. Наклад 2000 асобнікаў.

Падпісны індэкс: 63865.

Кошт падпіскі: 1 мес. - 8750 руб., 3 мес. - 26250 руб.

Кошт у розніцу: па дамоўленасці.